



סוגיות הקשורות לתשלומי מזונות במהלך משבר הקורונה

כתיבה: אמיר פרגר | אישור: אורלי אלמגור לוטן, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת דברי הכנסת

תאריך: י"ב בתשרי תשפ"א, 30 בספטמבר 2020

סקירה

תוכן עניינים

1.....	תמצית.....	
3.....	מבוא.....	.1
6.....	נתוני המוסד לביטוח לאומי.....	.2
11.....	נתוני רשות האכיפה והגבייה.....	.3
14.....	נתוני הסיוע המשפטי.....	.4
16.....	נתוני בתי הדין השרעיים.....	.5

תמצית

מסמך זה נכתב לבקשת חבר הכנסת עודד פורר, יו"ר הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי, ומוצגים בו נתונים על תביעות ופניות בעניין תשלומי מזונות במהלך החודשים הראשונים של משבר הקורונה. במסמך מוצגים נתונים על קצבאות מזונות המשולמות על ידי המוסד לביטוח לאומי, תיקים לגביית חובות מזונות שנפתחו בהוצאה לפועל, פניות שהוגשו לסיוע המשפטי במשרד המשפטים בדבר הפחתה וביטול של דמי מזונות או הגדלתם ותביעות בנושאים אלה שהוגשו לבתי הדין השרעיים.

בחוק בישראל נקבעה חובת תשלומי המזונות, ובבתי המשפט למשפחה ובבתי הדין הדתיים נידונות תביעות מזונות. זוכה בפסק דין מזונות זכאית לתשלום דמי המזונות מהצד החייב. במקרה שהיא אינה מקבלת את התשלום, ביכולתה לבקש מהמוסד לביטוח לאומי קצבת מזונות, או לפתוח תיק מזונות בהוצאה לפועל כדי להביא לגביית החוב. הן הזוכה והן החייב רשאים להגיש תביעה להפחתה, ביטול או הגדלה של דמי המזונות. אנשים מעוטי יכולת כלכלית או מוחלשים חברתית יכולים להיעזר לשם כך בלשכות הסיוע המשפטי במשרד המשפטים.

נוסף על ההשלכות הבריאותיות, למגפת הקורונה יש גם השלכות חברתיות וכלכליות רחבות היקף. בעקבות הקשיים הכלכליים שהחריפו בתקופת המשבר עלתה ההשערה כי עשוי לחול גידול במספר התביעות לתשלומי קצבת מזונות, בפניות לגביית חובות מזונות ובפניות להפחתה, ביטול או הגדלה של דמי מזונות. יצוין שיש לבחון את השינויים בנתונים הללו תוך הבאה בחשבון של הגבלות הפעילות שחלו במשק ממחצית מרץ ועד תחילת מאי, שלפחות בחלק הראשון של המשבר היו עשויות להשפיע על מספר התביעות והפניות שהוגשו.

תביעות לקבלת קצבת מזונות ומקבלות קצבת מזונות מהמוסד לביטוח לאומי

- **במהלך מרץ-יולי 2020 חלה ירידה במספר התביעות לקבלת קצבת מזונות שהוזנו למערכות המוסד לביטוח לאומי וטופלו במסגרתו:** 1,314 תביעות במרץ-יולי 2020, לעומת 1,755 בתקופה המקבילה ב-2019. הירידה החדה ביותר נרשמה בחודשים אפריל ומאי, אך גם בחודשים יוני ויולי, שבהם נרשמה עלייה במספר התביעות שטופלו, מספרן היה נמוך משהיה ב-2019. בהקשר זה יצוין כי **בשנים האחרונות מזוהה ירידה במספרן של מקבלות קצבת מזונות מהמוסד לביטוח לאומי**. הסבר אפשרי לכך הוא ההגבלה הקיימת על סכום הקצבה האפשרי, שביגנה זכאיות רבות מעדיפות לפעול לגביית החוב באמצעות פתיחת תיק מזונות בהוצאה לפועל.
- **לפחות בחלקה הראשון של תקופת המשבר יש התאמה, מבחינת לוחות הזמנים, בין הירידה במספר התביעות להגבלות הפעילות שחלו במשק**, וייתכן שבשל הגבלות אלו אף חלו עיכובים בהגשת התביעות במועדים מאוחרים יותר. **מהמוסד לביטוח לאומי נמסר כי הירידה במספר התביעות אינה נובעת משינויים באופן עבודתו** (מלבד צמצום קבלת הקהל במהלך הסגר), ויתרה מכך, המוסד אף הקל את אפשרויות הגשת התביעות.
- עד למחצית חודש יוני חלה מגבלה על קבלת קצבת מזונות במקביל לקבלת דמי אבטלה, שבעקבותיה קוזזו הקצבאות. כפועל יוצא מכך, **ייתכן כי נשים שהפכו זכאיות לדמי אבטלה בתחילת המשבר, ובאותה העת**

לא קיבלו את התשלום המגיע להן מהחייב במזונות, נמנעו מהגשת תביעה לקצבת מזונות. זאת ועוד, אפשר שנשים שהיו זכאיות לקצבת מזונות הגישו במקום זאת תביעה לקבלת גמלה להבטחת הכנסה.

- לטענת המוסד לביטוח לאומי, כלל מקבלות קצבת מזונות שהגישו תביעה לקבלת דמי אבטלה החל ממרץ 2020, ובשל קבלתם זכאותן למזונות קוזזה, קיבלו את החזרי הקיזוז רטרואקטיבית בעקבות תיקון החוק בעניין זה. ובהן אף כאלה שתביעתן לקבלת קצבת מזונות נדחתה בגין קבלת דמי אבטלה גבוהים מסכום הקצבה הצפוי.

- **בחודשים אפריל-יולי 2020, לאחר פרוץ משבר הקורונה, מספרן של מקבלות קצבת מזונות היה גבוה רק במעט ממספרן בחודשים ינואר-מרץ 2020.** מספרן בכל אחד מהחודשים אפריל-יולי דומה למספר מקבלות קצבת מזונות הממוצע בכל חודש בשנת 2019. כאמור, עד לשנה הנוכחית חלה מגמת ירידה במספר הנשים שקיבלו דמי מזונות מהמוסד לביטוח לאומי.

תיקי מזונות שנפתחו בהוצאה לפועל

- **מספר התיקים שנפתחו במהלך מרץ-יולי 2020 על ידי מי שניתן לזכותו פסק דין למזונות נמוך בכ-18% ממספר התיקים שנפתחו בתקופה המקבילה ב-2019.** הירידה החדה ביותר חלה בחודשים מרץ-אפריל. ביוני וביוולי 2020 מספר התיקים שנפתחו גבוה במעט ממספרם בתקופה המקבילה ב-2019.

- הירידה שנרשמה במרץ-אפריל חלה על רקע הגבלות הפעילות במשק וצמצום פעילותה של רשות האכיפה והגבייה בתקופה זו, וייתכן שבעקבות הגבלות אלה אף חלו עיכובים נוספים בהמשך. בהקשר זה, בתחילת חודש אוגוסט 2020 דיווח תומר מוסקוביץ, מנהל רשות האכיפה והגבייה, בדיון שנערך בוועדה המיוחדת לפניית הציבור בכנסת, כי **עד אותו מועד לא חלה עלייה ניכרת במספר התיקים הכולל שנפתחו בהוצאה לפועל**, אולם ברשות מניחים שבהמשך יירשם גידול במספר התיקים.¹

- **החל ממחצית יוני 2020 התאפשרה פתיחת תיקי מזונות רק במסלול שבו הזוכה בפסק הדין נדרשת לנהל בעצמה את הליכי הגבייה. בעקבות זאת, ייתכן כי זכות בתיקי מזונות העדיפו להימנע מפתיחת תיקים** (התקנות המאפשרות את ניהול הליכי הגבייה על ידי מערכת ההוצאה לפועל ובמעורבות מצומצמת של הזוכה בפסק הדין נכנסו לתוקף בספטמבר 2020).

- המוסד לביטוח לאומי לא העביר להוצאה לפועל תיקים לגבייה החל ממחצית מרץ ועד לחודש יולי; זאת כדי להימנע מפתיחת הליכים כנגד חייבים בעת משבר הקורונה.

¹ הכנסת ה-23, הוועדה המיוחדת לפניית הציבור, פרוטוקול 16, [סקירת האגף לפניית הציבור ברשות האכיפה והגבייה על אופן הטיפול בפניות הציבור](#), 4 באוגוסט 2020.

תביעות להפחתה או ביטול של דמי מזונות או להגדלתם

- **מספר הפניות שהוגשו לסיוע המשפטי במהלך מרץ-יולי 2020 בעניין תביעות להפחתה או ביטול של דמי מזונות או הגדלתם גבוה ב-39% ממספרן בתקופה המקבילה ב-2019.** להערכת הסיוע המשפטי, עלייה זו נובעת מההחרפה במצב הכלכלי בעקבות משבר הקורונה.
- מספר התביעות שהוגשו לבתי הדין השרעיים בעניין הפחתה, ביטול או הגדלה של דמי מזונות מתחילת מרץ ועד 20 ביולי 2020 דומה למספרן בתקופה המקבילה ב-2019.

1. מבוא

בחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), התשי"ט-1959, נקבע כי על הורה מוטלת החובה לשאת במזונות הילדים הקטינים שלו והילדים הקטינים של בן זוגו, לפי הוראות הדין האישי החל עליו (תלוי דת). וכאשר לפי הדין האישי לא מוטלת על ההורה חובת מזונות כאמור, או שלא חל עליו דין אישי, הוא מחויב במזונות ילדיו ובמזונות ילדי בן זוגו הקטינים לפי הוראות החוק האמור.²

בבתי המשפט למשפחה ובבתי הדין הדתיים נידונות תביעות מזונות, ובסמכותם לקבוע פסק דין למזונות ולפסוק בעניין הפחתה, ביטול או הגדלה של תשלומי המזונות. אנשים מעוטי יכולת כלכלית או מוחלשים חברתית יכולים לפנות ללשכות הסיוע המשפטי במשרד המשפטים בעבור קבלת עזרה בתביעות בתחום המזונות.

אישה וילד, תושבי ישראל, שבידיהם פסק דין לתשלום מזונות והם אינם מקבלים את התשלום מהחייב במזונות, זכאים לבקש מהמוסד לביטוח לאומי קצבת מזונות, ולחלופין רשאים לפתוח בהוצאה לפועל תיק מזונות כדי להביא לגביית החוב.

הביטוח הלאומי משלם לזוכה במזונות תשלום חודשי לפי הסכום שנקבע בפסק הדין למזונות או את הסכום שנקבע בתקנות הביטוח הלאומי – הנמוך מבין השניים, וגובה מהחייב במזונות את הסכום שחויב בו בפסק הדין (אם נגבו מהחייב סכומים על פי פסק הדין העולים על התשלומים ששולמו לאישה לפי התקנות, הביטוח הלאומי יעביר את ההפרשים לאישה. בפועל, לפי פרסומי המוסד לביטוח לאומי, את מרבית הסכומים שהמוסד משלם הוא אינו מצליח לגבות

² שלי מזרחי סימון, [נשים בישראל: סוגיות מרכזיות](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 31 במאי 2015, עמ' 40;

[חוק לתיקון דיני המשפחה \(מזונות\), תשי"ט-1959](#);

נוסף על מזונות הילדים מוסדרות בחוק זכויות נוספות למזונות: מזונות בן זוג ומזונות לבני משפחה נוספים, שלפיהן אדם עשוי להיות חייב במזונות, להוריו והוריו בן זוגו, לילדיו הבגירים ובני זוגם, לנכדיו, להוריו הרוריו שלו ושל בן זוגו, ולאחיו ואחיותיו שלו ושל בן זוגו, על פי התנאים המפורטים בחוק; סעיף 4 [לחוק לתיקון דיני המשפחה \(מזונות\), תשי"ט-1959](#).

מי שזכאים לדמי
מזונות אך לא
מקבלים את התשלום
מהחייב רשאים
לבקש מהמוסד
לביטוח לאומי קצבת
מזונות, או לפתוח
בהוצאה לפועל תיק
מזונות כדי להביא
לגביית החוב

הביטוח הלאומי
משלם לזוכה במזונות
תשלום חודשי לפי
הסכום שנקבע בפסק
הדין למזונות או סכום
שנקבע בתקנות –
הנמוך מבין השניים

סכום קצבת המזונות תלוי בכמה משתנים ומוגבל בתקרה

מהחייבים³). על פי התקנות, סכום קצבת המזונות משתנה לפי גיל המבקשת, מספר הילדים ומצבה המשפחתי. נוסף על כך, הסכום מוגבל בתקרה (סכום הקצבה המרבי כיום עבור נשים עד גיל 55 הוא 3,434 ש"ח, ועבור נשים מגיל 55 ואילך – 4,480 ש"ח) ומושפע מהכנסותיה של מבקשת הקצבה (ככל שהכנסתה גבוהה, כך סכום הקצבה פוחת וזכאותה אף עשויה להתבטל). בשל כך, קצבת המזונות עשויה שלא להחליף באופן מלא את הסכום שחויב בפסק הדין.⁴ לפי נתוני המוסד לביטוח לאומי על מקבלות קצבת מזונות בשנת 2018, כמחצית מהנשים שקיבלו את הקצבה הצהירו שאינן עובדות. כמו כן, 77% ממקבלות קצבת המזונות בשנה זו קיבלו תשלום לפי פסק דין, כלומר עבור מרבית מקבלות קצבת מזונות סכום המזונות שנקבע בפסק הדין היה נמוך מהסכומים שנקבעו בתקנות הביטוח הלאומי. כ-18% בלבד ממקבלות הקצבה קיבלו סכום מופחת – בדרך כלל נשים עובדות או נשים שקיבלו גמלאות מהמוסד לביטוח הלאומי, שהכנסותיהן היו גבוהות מספיק כדי להשפיע על גובה הקצבה.⁵

מערכת ההוצאה לפועל, הכפופה לרשות האכיפה והגבייה, פועלת לאכיפת פסקי דין, לרבות פסקי דין לתשלום מזונות. הזוכה בפסק דין מזונות רשאית לבחור אם לפתוח את התיק במסלול רגיל, אשר במסגרתו הזוכה מנהלת בעצמה או באמצעות בא כוחה את ההליכים השונים לגביית החוב, או (החל מ-2014) לפתוח תיק במסלול מזונות, אשר במסגרתו לשכת ההוצאה לפועל פועלת לגביית החוב מהחייב ונוקטת את ההליכים הנדרשים בתיק בעבור הזוכה, תוך מעורבות מינימלית הכרחית שלה.⁶ במסלול זה מבוצעת גם אכיפת חובות מזונות עבור המוסד לביטוח לאומי.⁷

בשנים האחרונות חלה ירידה במספר מקבלות קצבת מזונות

בשנים האחרונות מזוהה מגמת ירידה במספרן של מקבלות קצבת מזונות מהמוסד לביטוח לאומי: מכ-17,000 במוצע בחודש בשנת 2015 לכ-14,450 בשנת 2019.⁸ לדברי חנה פרץ, מנהלת תחום בכירה מזונות במינהל הגמלאות במוסד לביטוח לאומי, הסבר אפשרי לירידה זו הוא ההגבלה הקיימת על סכום הקצבה האפשרי, הן מבחינת גובהו המרבי והן מבחינת התלות שלו בהכנסותיה של התובעת – סיבה שבגינה זכאיות רבות מעדיפות לפעול לגביית החוב

³ נתנאלה ברקלי, נשים המקבלות דמי מזונות מהמוסד לביטוח לאומי, 2018, המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון, אוקטובר 2019, עמ' 4.

⁴ המוסד לביטוח לאומי, מזונות, כניסה: 5 במאי 2020; המוסד לביטוח לאומי, סכומי הקצבה, כניסה: 7 בספטמבר 2020; המוסד לביטוח לאומי, גביית דמי מזונות מהחייב, כניסה: 10 בספטמבר 2020.

⁵ נתנאלה ברקלי, נשים המקבלות דמי מזונות מהמוסד לביטוח לאומי, 2018, המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון, אוקטובר 2019, עמ' 2-3.

⁶ רשות האכיפה והגבייה, מסלול מזונות, מדריך מסלול מזונות בהוצאה לפועל, מידע כללי, כניסה: 23 באוגוסט 2020;

⁷ דברי הסבר להצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 40) (מסלול מזונות). התשע"ב-2012 (מ/700), של הממשלה, נוסח לקריאה ראשונה. חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 42 והוראת שעה). התשע"ג-2013.

⁸ המוסד לביטוח לאומי, ירחון סטטיסטי, דמי מזונות, לוח 5.2, מקבלות דמי מזונות, לפי מצב משפחתי ומספר ילדים, כניסה: 14 בספטמבר 2020.

בעקבות מגפת
הקורונה עלתה
ההשערה כי עשוי
להיות גידול במספר
התביעות לתשלומי
קצבת מזונות,
בפניות להוצאה
לפועל לצורך לגביית
חובות מזונות, וכן
בבקשות להפחתה,
ביטול או הגדלה של
דמי המזונות

להגבלות הפעילות
שחלו במשק
ממחצית מרץ ועד
לתחילת מאי עשויה
להיות השפעה על
מספר התביעות
והפניות שהוגשו

באמצעות פתיחת תיק מזונות בהוצאה לפועל.⁹ החל מפברואר 2014 אפשר לפתוח תיק מזונות בהוצאה לפועל במסלול מזונות שבו, כאמור, לשכת ההוצאה לפועל פועלת לגביית חוב המזונות, תוך מעורבות מינימלית של הזוכה בפסק דין המזונות.¹⁰

נוסף על ההשלכות הבריאותיות שלה, למגפת הקורונה יש גם השלכות חברתיות וכלכליות רחבות היקף, ובהן הרעה במצב הכלכלי, פיטורים והוצאה לחל"ת של מאות אלפי עובדים ופגיעה בהכנסות של רבים אחרים. בעקבות הקשיים הכלכליים הללו עלתה ההשערה כי עשויה להיות ירידה בתשלום המזונות על ידי החייבים, שבעקבותיה עשוי לחול גידול במספר התביעות לתשלומי קצבת מזונות, בפניות לגביית חובות מזונות ובפניות להפחתה או להגדלה של דמי מזונות.

את השינויים בנתונים הללו יש לבחון לנוכח הגבלות הפעילות שחלו במשק החל ממחצית חודש מרץ ועד תחילת מאי. ההגבלות הללו השפיעו גם על גופים הרלוונטיים לסוגיית המזונות – מערכת בתי המשפט שצמצמה את פעילותה בתקופה זו למקרים דחופים בלבד, המוסד לביטוח לאומי ורשות האכיפה והגבייה. למגבלות וצמצומים אלה, לפחות בחלקו הראשון של המשבר, עשויה להיות השפעה על מספר התביעות והפניות שהוגשו.

על רקע זה התבקש מרכז המחקר והמידע של הכנסת לבדוק אם במהלך החודשים הראשונים של משבר הקורונה (מרץ עד יולי 2020) חל גידול במספר התביעות והפניות הקשורות לתשלומי מזונות. כדי לבחון זאת פנה מרכז המחקר והמידע של הכנסת לכמה גופים בבקשה לקבלת נתונים: המוסד לביטוח לאומי – בקשר לתביעות לקצבת מזונות ומקבלות קצבת מזונות; רשות האכיפה והגבייה – בקשר לתיקי מזונות שנפתחו במערכת ההוצאה לפועל; הנהלת בתי המשפט, הנהלת בתי הדין הרבניים, הנהלת בתי הדין השרעיים ומערך הסיוע המשפטי במשרד המשפטים – בקשר לפניות בנושא הפחתה, ביטול או הגדלה של תשלומי מזונות.

מהנהלת בתי המשפט נמסר, בתשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, כי אין באפשרותם להעביר נתונים על תביעות להפחתת או הגדלת דמי מזונות אלא רק נתונים על מספר התביעות שהוגשו שעניינן הכללי הוא מזונות ומדור.¹¹ מהנהלת בתי הדין הרבניים לא נמסרו נתונים עד למועד הגשת מסמך זה. על כן, במסמך לא מוצגים נתוני גופים אלה.

⁹ חנה פרץ, מנהלת תחום בכירה מזונות, מינהל הגמלאות, המוסד לביטוח לאומי, שיחת טלפון, 25 באוגוסט 2020.

¹⁰ רשות האכיפה והגבייה, מסלול מזונות, מדריך מסלול מזונות בהוצאה לפועל, [מסלול מזונות](#), כניסה: 26 באוגוסט 2020.

¹¹ קובי משמוש, מנהל תחום סטטיסטיקה ומחקר, הנהלת בתי המשפט, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 2 באוגוסט 2020.

2. נתוני המוסד לביטוח לאומי

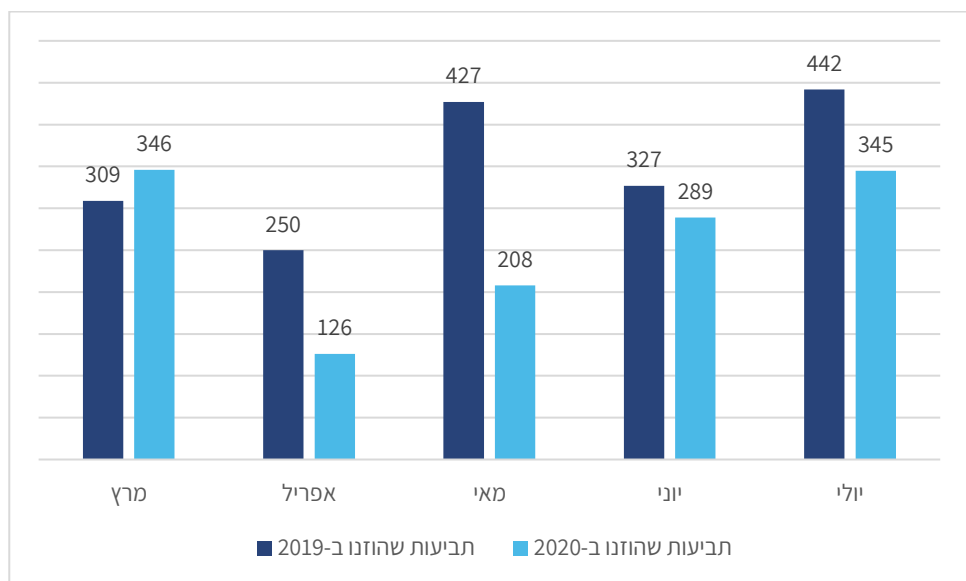
כאמור, מי שאינה מקבלת את דמי המזונות שנפסקו לה זכאית להגיש למוסד לביטוח לאומי תביעה לתשלום דמי מזונות. לפיכך, אם אכן עלה מספר החייבים שאינם משלמים את דמי המזונות, היה אפשר לצפות לעלייה במספר התביעות החדשות לקבלת תשלום דמי מזונות שהוגשו למוסד לביטוח לאומי, וכן לעלייה במספר הנשים המקבלות את הגמלה. להלן יוצגו הנתונים הקשורים לשני אלו. כפי שיפורט להלן, במהלך התקופה חלה ירידה במספר הנשים שהגישו תביעות חדשות לקבלת דמי מזונות, ומספר הנשים המקבלות דמי מזונות מהמוסד לביטוח לאומי עלה רק במעט במהלך תקופה זו (אולם נשאר דומה לזה שהיה בשנת 2019).

תביעות חדשות לקבלת קצבת מזונות

לבקשת מרכז המחקר והמידע של הכנסת, המוסד לביטוח לאומי העביר נתונים על מספר התביעות לקצבת מזונות שהוזנו למערכות הביטוח הלאומי וטופלו במסגרתו בחודשים מרץ-יולי 2020.

תרשים 1: מספר תביעות לתשלום קצבת מזונות שהוזנו למערכות הביטוח הלאומי וטופלו

בחודשים מרץ-יולי 2020 ומרץ-יולי 2019¹²



מספר התביעות לתשלום קצבת מזונות שהוזנו למערכות המוסד לביטוח הלאומי וטופלו במסגרתו בין מרץ ליולי 2020 נמוך ממספרן בתקופה המקבילה ב-2019

מהנתונים המוצגים בתרשים 1 עולה כי מספר התביעות שהוזנו למערכות המוסד לביטוח הלאומי וטופלו במסגרתו בין מרץ ליולי 2020 נמוך ממספרן בתקופה המקבילה ב-2019 (1,314 תביעות בתקופה זו ב-2020 לעומת 1,755 ב-2019). בחודשים אפריל ומאי 2020 נרשמה הירידה החדה ביותר, לעומת שנת 2019, ומספר התביעות שטופלו היה כמחצית מזה שהיה בשנה הקודמת (334 תביעות באפריל-מאי 2020, לעומת 677 תביעות באפריל-מאי

¹² נתנאלה ברקלי, מנהלת תחום בכירה מחקרי ילדים, אבטלה ומזונות, מינהל המחקר והתכנון, המוסד לביטוח לאומי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 24 באוגוסט 2020, דוא"ל, 16 בספטמבר 2020.

2019). בחודשים יוני ויולי 2020 כבר טופלו יותר תביעות מאשר בחודשיים שקדמו להם, אך מספרן היה נמוך ממספר התביעות שהוגשו ביוני וביוולי 2019.

הירידה החדה שנרשמה בחודשים אפריל ומאי חלה על רקע ההגבלות במהלך תקופת הסגר

הירידה החדה שנרשמה בחודשים אפריל ומאי חלה על רקע הגבלות הפעילויות השונות שנקבעו במהלך תקופת הסגר (ממחצית מרץ ועד חלקו הראשון של חודש מאי): מגבלות תנועה שהוטלו על האוכלוסייה ומגבלות על קבלת הקהל במוסד לביטוח לאומי, ואף צמצום הפעילות של מערכת המשפט, משרדי הממשלה והשירות הציבורי, ומוסדות וגופים אחרים (ובהם בנקים, למשל). ייתכן כי הללו גרמו לעיכובים באפשרות הגישה של תובעות קצבת מזונות למסמכים הנדרשים להגשת התביעות, ומכאן לעיכובים באפשרות הגשתן, לרבות במועדים מאוחרים יותר.

יש לציין כי ממועד הזנת פרטי התביעה למערכות המוסד לביטוח לאומי אפשר להסיק על תחילת הטיפול בתביעה אך לא על מועד הגשתה.¹³ הפער בין מועד הטיפול ובין מועד ההגשה עשוי להסביר מדוע חלה ירידה בנתונים רק באפריל, אף שמגבלות הסגר החלו כבר באמצע מרץ, ומדוע זו המשיכה גם מעבר למועד סיום הסגר בתחילת חודש מאי.

לנוכח מגבלה שהייתה קיימת עד למחצית חודש יוני על קבלת קצבת מזונות במקביל לדמי אבטלה, ייתכן שבתחילת המשבר חלק מהנשים שהיו זכאיות לדמי אבטלה נמנעו מלהגיש תביעה לתשלום קצבת המזונות

נוסף על מגבלות הסגר, ייתכן שהירידה במספר התביעות שהוזנו במערכת וטופלו נובעת גם מהמגבלה שהייתה בתוקף עד 16 ביוני 2020 בדבר קבלת קצבת מזונות במקביל לקבלת דמי אבטלה. עד למועד זה נחשבו דמי האבטלה להכנסה שלא מעבודה, ולכן הופחתו מסכום קצבת המזונות, ובהינתן שההכנסה שלא מעבודה הייתה שווה או גדולה מסכום קצבת המזונות – האישה לא הייתה זכאית לתשלום הקצבה.¹⁴ לנוכח מגבלה זו, ייתכן כי מכלל הנשים שהפכו זכאיות לקבלת דמי אבטלה בתחילת המשבר ובאותה העת לא קיבלו את התשלום המגיע להן מהחייב במזונות היו כאלה שלא הגישו תביעה לקבלת מזונות מסיבה זו (במסמך קודם של מרכז המחקר והמידע של הכנסת דווח כי מ-1 במרץ ועד ל-6 במאי 2020 התקבלו במוסד לביטוח לאומי כ-792,000 תביעות לקבלת דמי אבטלה¹⁵). מגבלה זו הוסרה ב-16 ביוני, ונכון להיום, לצורך חישוב קצבת המזונות, דמי האבטלה נחשבים להכנסה מעבודה; לכן, עד לתקרת הכנסה הקבועה בתקנות הביטוח הלאומי, הפחתתם מקצבת המזונות מצומצמת (ביחס לקיזוז הקצבאות שחל קודם לכן).¹⁶

¹³ נתנאלה ברקלי, מנהלת תחום בכירה מחקרי ילדים, אבטלה ומזונות, מינהל המחקר והתכנון, המוסד לביטוח לאומי, שיחת טלפון, 24 באוגוסט 2020.

¹⁴ המוסד לביטוח לאומי, קצבאות והטבות, מזונות, תנאי הזכאות, [הזכאות מותנית בהכנסות האישה](#), כניסה: 26 באוגוסט 2020.

¹⁵ אמיר פרגר, [נתונים על דורשי עבודה בעת משבר נגיף הקורונה: מבט מגדרי](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 12 במאי 2020, עמ' 4.

¹⁶ המוסד לביטוח לאומי, [אפשר החוק לתשלום דמי אבטלה ביחד עם קצבה נוספת](#), כניסה: 24 באוגוסט 2020; [חוק מענק לעידוד תעסוקה \(הוראת שעה – נגיף הקורונה החדש\)](#), התש"ף-2020; המוסד לביטוח לאומי, [הארכת תשלום דמי אבטלה ביחד עם קצבה נוספת](#), כניסה: 24 באוגוסט, 2020; הארכת תוקף תשלום דמי האבטלה נקבעה עד לסוף חודש יוני 2021 או לאחר ירידת שיעור הבלתי מועסקים בתקופת משבר הקורונה לפחות מ-7.5%; סעיף 2(א)(2) לחוק התכנית לסייע כלכלי (נגיף קורונה החדש) (הוראת שעה), תש"ף-2020;

על פי המוסד לביטוח לאומי, הירידה המזוהה במספר התביעות אינה נובעת משינויים באופן עבודתו

פנינו למוסד לביטוח לאומי בשאלה בדבר הסיבות לירידה במספר התביעות החדשות שהוגשו למוסד. ראשית, נמסר מהמוסד כי הירידה במספר התביעות אינה נובעת משינויים שנערכו באופן עבודתו (צמצום כוח האדם המטפל בפניות או תעדוף טיפול בפניות אחרות על פניהן), וכי המוסד אף פעל כדי להקל את אפשרויות הגשת התביעות בתקופה שבה הוטלו מגבלות הסגר (מתן אפשרות להגיש את המסמכים הנדרשים בפקס או באתר האינטרנט של המוסד, תוך הצגת פסק הדין הרלוונטי במועד מאוחר יותר).¹⁷

ייתכן שנשים שהיו זכאיות לקצבת מזונות הגישו במקום זאת תביעה לקבלת גמלה להבטחת הכנסה

שנית, לדברי נתנאלה ברקלי, מנהלת תחום בכירה מחקרי ילדים, אבטלה ומזונות, במינהל המחקר והתכנון במוסד לביטוח לאומי, ייתכן כי מכלל הנשים שלא קיבלו את התשלום המגיע להן מהחייב במזונות היו שהגישו תביעה לקבלת גמלת הבטחת הכנסה במקום תביעה לקבלת קצבת מזונות.¹⁸ בהקשר זה יצוין כי אופן חישוב הזכאות לגמלה להבטחת הכנסה דומה (אך לא זהה) לאופן חישוב הזכאות לקצבת מזונות.¹⁹ מנתוני המוסד לביטוח לאומי עולה כי בחודשים מרץ ואפריל 2020 נרשמה עלייה במספר מקבלי גמלה להבטחת הכנסה (80,954 מקבלי גמלה להבטחת הכנסה בחודש מרץ, וכ-86,126 בחודש אפריל, לעומת 71,312 בפברואר 2020). עם זאת, הגידול במספר מקבלי גמלת הבטחת הכנסה היה בקרב כל הרכבי המשפחות (יחידים, הורים יחידים וזוגות), ועל כן לא נראה כי מדובר במגמה שחלה דווקא בעקבות אי-תשלום מזונות.²⁰

¹⁷ המוסד לביטוח לאומי, קצבאות והטבות, מזונות, [סכומי הקצבה](#), כניסה: 26 באוגוסט 2020.

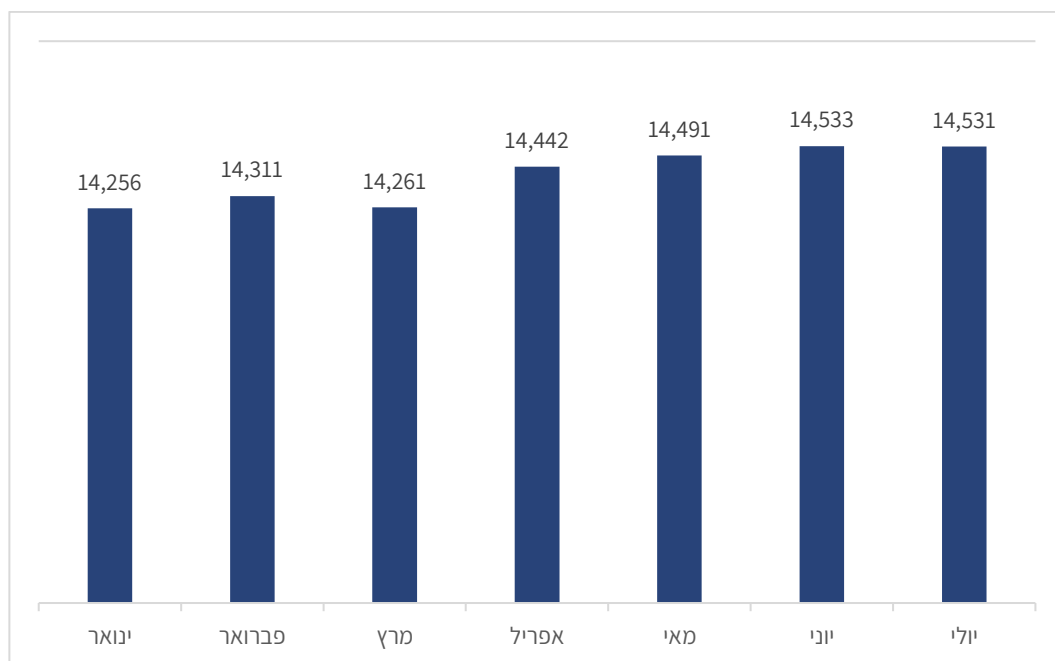
¹⁸ חנה פרץ, מנהלת תחום בכירה ומזונות, מינהל הגמלאות, המוסד לביטוח לאומי, שיחת טלפון, 25 באוגוסט 2020.

¹⁹ נתנאלה ברקלי, מנהלת תחום בכירה מחקרי ילדים, אבטלה ומזונות, מינהל המחקר והתכנון, המוסד לביטוח לאומי, שיחת טלפון, 13 בספטמבר 2020.

²⁰ המוסד לביטוח לאומי, קצבאות והטבות, הבטחת הכנסה, [חישוב הקצבה לפי הכנסה מעבודה](#), כניסה: 15 בספטמבר 2020;

המוסד לביטוח לאומי, קצבאות והטבות, מזונות, תנאי הזכאות, [הזכאות מותנית בהכנסות האישה](#), כניסה: 15 בספטמבר 2020.

²⁰ המוסד לביטוח לאומי, ירחון סטטיסטי, לוח 4.3, [מקבלי גמלה להבטחת הכנסה, לפי הרכב משפחה](#), כניסה: 30 בספטמבר 2020.

מקבלות קצבת מזונות מהמוסד לביטוח לאומי**תרשים 2: מקבלות קצבת מזונות מהמוסד לביטוח לאומי, ינואר-יולי 2020²¹**

מספרן של מקבלות קצבת מזונות בחודשים אפריל-יולי 2020, לאחר פרוץ משבר הקורונה, היה גבוה רק במעט ממספרן בחודשים ינואר-מרץ 2020

מהנתונים המוצגים בתרשים 2 אפשר ללמוד כי **בחודשים אפריל-יולי 2020, לאחר פרוץ משבר הקורונה, מספרן של מקבלות קצבת מזונות היה גבוה רק במעט ממספרן בחודשים ינואר-מרץ 2020** (מספרן בחודש יוני גבוה ב-1.9% ממספרן בינואר). אין ברשותנו נתונים על התפלגות מקבלות קצבת מזונות לפי חודש בשנים קודמות, ולכן ייתכן כי תנודתיות דומה למה שעולה מהתרשים התקיימה גם בהן. כמו כן, אפשר שחלק מהגידול במספר מקבלות קצבת המזונות במהלך אפריל-יולי 2020 נובע מתביעות שהוגשו עוד טרם פרוץ המשבר. מספרן בכל אחד מחודשים אלה דומה למספר מקבלות קצבת מזונות הממוצע בכל חודש בשנת 2019 – 14,453. בהקשר זה יוזכר כי עד לשנה הנוכחית הייתה מגמת ירידה במספר הנשים שקיבלו דמי מזונות מהמוסד לביטוח לאומי.²²

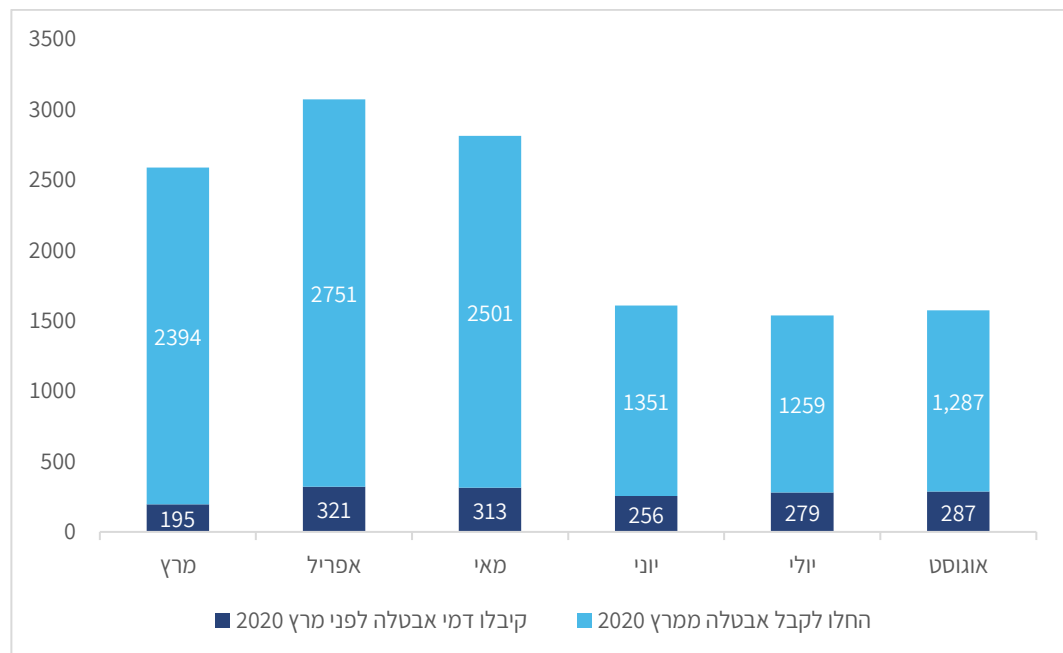
המוסד לביטוח לאומי העביר למרכז המחקר והמידע של הכנסת נתונים על מקבלות קצבת מזונות שקיבלו במקביל דמי אבטלה במהלך החודשים מרץ-אוגוסט 2020, ובחלוקה לפי מועד תחילת קבלת דמי האבטלה. אלה מוצגים בתרשים 3.

²¹ המוסד לביטוח לאומי, ירחון סטטיסטי, דמי מזונות, לוח 5.2, מקבלות דמי מזונות, לפי מצב משפחתי ומספר ילדים, כניסה: 14 בספטמבר 2020.

²² שם.

תרשים 3: מקבלות קצבת מזונות שקיבלו במקביל דמי אבטלה במהלך מרץ-אוגוסט

23 2020



מהנתונים המוצגים בתרשים 3 אפשר ללמוד כי בקרב מרבית הנשים שקיבלו את שני התשלומים בחודשים הללו, הזכאות לדמי אבטלה החלה ממרץ 2020 ואילך, עת מספר מקבלי דמי האבטלה גדל בצורה ניכרת בעקבות משבר הקורונה. בחודשים יוני ויולי ירד מספר הנשים שקיבלו את שני התשלומים במקביל, באופן התואם את החזרה ההדרגתית של עובדים לשוק העבודה שחלה בתקופה זו.

בהקשר זה יוזכר כי עד 16 ביוני 2020 נחשבו דמי האבטלה להכנסה שלא מעבודה ולכן הופחתו מסכום קצבת המזונות, ובהינתן שההכנסה שלא מעבודה הייתה שווה או גדולה מסכום קצבת המזונות, האישה לא הייתה זכאית לתשלום הקצבה הזו.²⁴ החל ממועד זה נחשבים דמי האבטלה להכנסה מעבודה לצורך חישוב קצבת המזונות – מה שהקל את התנאים המאפשרים את קבלת שתי הקצבאות במקביל.

מהמוסד לביטוח לאומי נמסר, בתשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, כי כלל מקבלות קצבת מזונות שהגישו תביעה לקבלת דמי אבטלה וזכאותן קוזזה, החל מחודש מרץ 2020 ועד לתיקון החוק ב-16 ביוני (2,790 זכות), קיבלו את החזרי הקיזוז.²⁵ בבירור עם חנה

לטענת המוסד לביטוח לאומי, כלל מקבלות קצבת מזונות שזכאותן קוזזה בשל קבלת דמי אבטלה קיבלו את החזרי הקיזוז באופן רטרואקטיבי

²³ נתנאלה ברקלי, מנהלת תחום בכירה מחקרי ילדים, אבטלה ומזונות, מינהל המחקר והתכנון, המוסד לביטוח לאומי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל ושיחת טלפון, 30 בספטמבר 2020.

²⁴ המוסד לביטוח לאומי, קצבאות והטבות, מזונות, תנאי הזכאות, [הזכאות מותנית בהכנסות האישה](#), כניסה: 26 באוגוסט 2020.

²⁵ נתנאלה ברקלי, מנהלת תחום בכירה מחקרי ילדים, אבטלה ומזונות, מינהל המחקר והתכנון, המוסד לביטוח לאומי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 30 ביולי 2020;

פרץ, מנהלת תחום בכירה מזונות, מינהל הגמלאות במוסד לביטוח לאומי, הובהר כי בקרב מקבלות החזרי הקיזוז מצויות גם נשים שתביעתן לקצבת מזונות נדחתה, טרם תיקון החוק, בעקבות קבלת דמי אבטלה (שנחשבו, כאמור, להכנסה שלא מעבודה) בסכום הגבוה מסכום קצבת המזונות הצפויה.²⁶ אין ברשותנו נתונים על מספר הנשים שנכללות בקבוצה זו. יצוין כי בנתונים המוצגים בתרשים 3 שלעיל נכללות הנשים שקיבלו את שתי הקצבאות לאחר עדכון ההחזר הרטרואקטיבי.

3. נתוני רשות האכיפה והגבייה

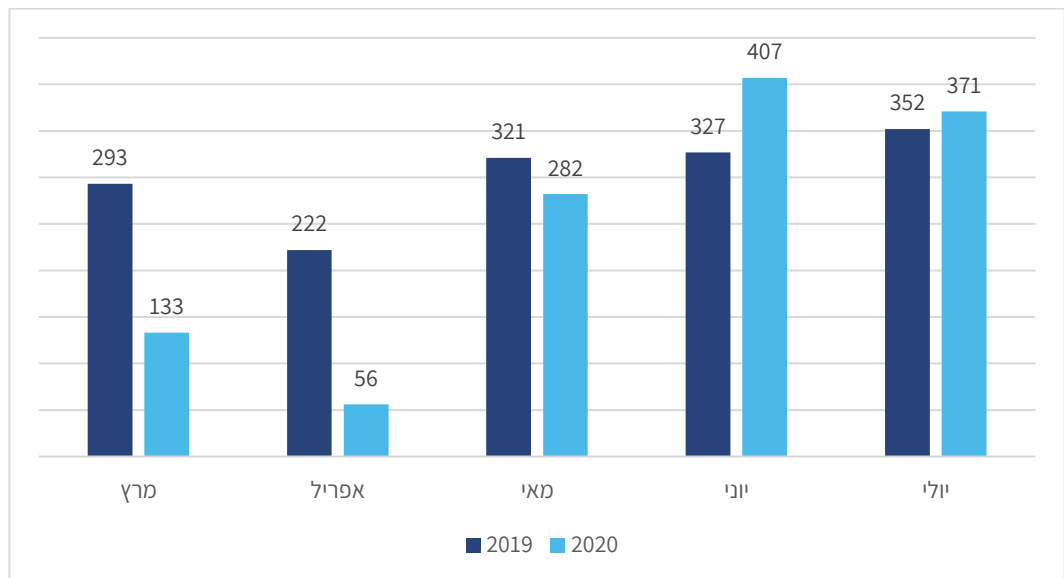
ב-2019 נפתחו בהוצאה לפועל 5,209 תיקי מזונות. 17% מהם נפתחו במסלול רגיל, שבו הזוכה בפסק דין מזונות פועלת בעצמה או באמצעות בא כוחה לגביית החוב; 53% במסלול מזונות, שבו לשכת ההוצאה לפועל פועלת לגביית החוב במקום הזוכה, ו-30% נוספים נפתחו על ידי המוסד לביטוח לאומי (במסלול מזונות).²⁷

תיקי מזונות שנפתחו על ידי מי שניתן לזכותה פסק דין למזונות

תרשים 4: מספר תיקי מזונות שנפתחו בהוצאה לפועל על ידי מי שניתן לזכותה פסק דין

מזונות, מרץ-יולי 2020 ומרץ-יולי 2019²⁸

מספר תיקי המזונות שנפתחו בהוצאה לפועל במהלך מרץ-יולי 2020 נמוך בכ-18% ממספרם בתקופה המקבילה ב-2019



חנה פרץ, מנהלת תחום בכירה מזונות, מינהל הגמלאות, המוסד לביטוח לאומי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל ושיחת טלפון, 22 בספטמבר 2020; דוא"ל ושיחת טלפון, 29 בספטמבר 2020;

החזרי הקיזוז חושבו בפועל עבור כל מי שהייתה רשומה החל מחודש פברואר 2020 כמי שזכאותה קוזזה למשך פחות משישה חודשים.

²⁶ חנה פרץ, מנהלת תחום בכירה מזונות, מינהל הגמלאות, המוסד לביטוח לאומי, שיחת טלפון, 29 בספטמבר 2020.

²⁷ רשות האכיפה והגבייה, [דוח שנתי על פעילות רשות האכיפה והגבייה לשנת 2019](#), מאי 2020, עמ' 91-92.

²⁸ רפי גולן, מנהל תחום סטטיסטיקה רשות האכיפה והגבייה, רשות האכיפה והגבייה, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 18 באוגוסט 2020.

מעיון בנתונים אלה אפשר ללמוד כי במהלך מרץ-אפריל 2020, עת חלו מגבלות הסגר בשל משבר הקורונה וצומצמה פעילותה של רשות האכיפה והגבייה, חלה ירידה חדה במספר תיקי המזונות שנפתחו בהוצאה לפועל, לעומת נתוני 2019.²⁹ בחודש מאי 2020, שבמהלכו הוסרו חלק גדול מהמגבלות, מספר התיקים שנפתחו גדל, אך מספרם עדיין היה נמוך מזה שנרשם במאי 2019. ביוני וביוולי 2020 חלה עלייה נוספת במספר התיקים שנפתחו, הן בהשוואה לחודשים הקודמים והן בהשוואה ל-2019. עם זאת, העלייה במספר התיקים שנפתחו במהלך יוני ויולי 2020 אינה "מפצה" על הירידה שנרשמה בחודשים הקודמים, **ומספר התיקים שנפתחו במהלך התקופה שבין מרץ ליולי 2020 (1,249 תיקים) נמוך בכ-18% ממספר התיקים שנפתחו בתקופה המקבילה ב-2019 (1,515 תיקים).**

עד תחילת אוגוסט
2020 לא חלה עלייה
ניכרת במספר
התיקים הכולל
שנפתחו בהוצאה
לפועל

ייתכן כי לצמצום פעילותה של רשות האכיפה והגבייה ולצמצום פעילותם של בתי המשפט במהלך תקופת הסגר תהיה השפעה מתמשכת בחודשים הבאים, בשל דחיית דיונים ופסקי דין והטיפול בפניות בעניין חובות מזונות למועדים מאוחרים יותר. בהקשר זה יצוין כי בדיון שנערך בוועדה המיוחדת לפניות הציבור בכנסת בתחילת חודש אוגוסט 2020 דיווח תומר מוסקוביץ, מנהל רשות האכיפה והגבייה, **כי נכון למועד הדיון לא חלה עלייה ניכרת במספר התיקים הכולל שנפתחו בהוצאה לפועל**, אולם ברשות מניחים שבהמשך יירשם גידול במספר התיקים.³⁰

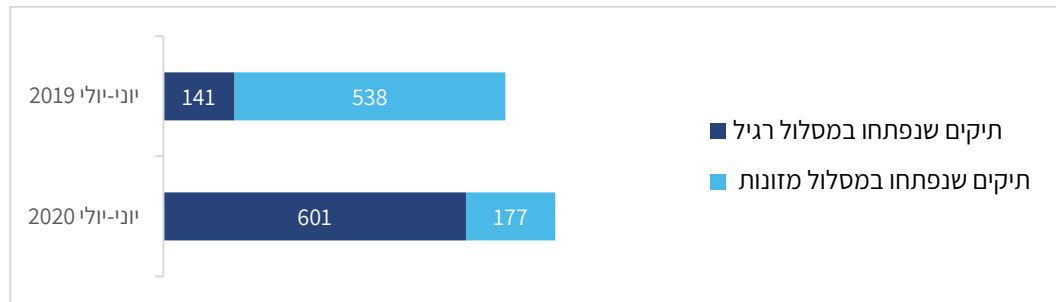
בתרשים 5 מוצגים תיקי המזונות שנפתחו בהוצאה לפועל על ידי מי שניתן לזכותה פסק דין מזונות, בחלוקה בין המסלולים השונים – מסלול רגיל ומסלול מזונות, במהלך החודשים יוני-יולי 2020, לעומת התקופה המקבילה ב-2019.

²⁹ מערכת ההוצאה לפועל שבה לפעילות רגילה ב-11 במאי 2020, לאחר שפעילותה צומצמה עד אז במסגרת תקנות לשעת חירום;

רשות האכיפה והגבייה, הודעת דוברות, [התקנות לשעת חירום לא הארכו ביחס למערכת ההוצאה לפועל, ולכן המערכת תפעל החל מיום 11.5 במתכונת רגילה וניתן יהיה לנקוט הליכים מכל סוג בכפוף לתנאים המפורטים להלן](#), 10 במאי 2020.

³⁰ הכנסת ה-23, הוועדה המיוחדת לפניות הציבור, פרוטוקול 16, [סקירת האגף לפניות הציבור ברשות האכיפה והגבייה על אופן הטיפול בפניות הציבור](#), 4 באוגוסט 2020.

תרשים 5: מספר תיקי מזונות שנפתחו במסלול רגיל ובמסלול מזונות בחודשים יוני-יולי 2020 וביוני-יולי 2019³¹



בנתונים המוצגים בתרשים 5 אפשר לראות כי רובם הגדול של התיקים שנפתחו על ידי מי שניתן לזכותה פסק דין למזונות במהלך יוני-יולי 2020 נפתחו במסלול רגיל, ואילו בתקופה המקבילה ב-2019 מרבית התיקים נפתחו במסלול מזונות.

ב-16 ביוני חל שינוי בחוק ההוצאה לפועל, והפרק המסדיר את מסלול המזונות עוגן כהוראת קבע לאחר שהופעל קודם לכן במסגרת הוראת שעה.³² מרשות האכיפה והגבייה נמסר בהקשר זה כי כתוצאה מכך שתקנות ההוצאה לפועל הרלוונטיות לפרק זה טרם עודכנו (עד מועד העברת הנתונים)³³, כל תיקי המזונות שנפתחו ממועד תיקון החוק נפתחו במסלול הרגיל, תוך הסבר לזוכה בתיק המזונות כי כאשר תאושרנה התקנות בקשתה להעברה למסלול מזונות תבוצע.³⁴ ייתכן שזכות בתיקי מזונות העדיפו להימנע מפתיחת תיקים וניהול ההליכים במסלול מזונות רגיל, ועל כן, ייתכן כי למגבלה זו השפעה על מספר תיקי המזונות שנפתחו בהוצאה לפועל במהלך יוני-יולי 2020. מומלץ לבחון בהמשך את מספר התיקים שנפתחו בכל אחד מהמסלולים לאחר פרסום התקנות בספטמבר 2020.

החל ממחצית יוני 2020 התאפשרה פתיחת תיקי מזונות רק במסלול הרגיל, שבו הזוכה בפסק דין מזונות נדרשת לנהל בעצמה את הליכי הגבייה. בעקבות זאת, ייתכן שנשים נמנעו מפתיחת תיקים

³¹ רפי גולן, מנהל תחום סטטיסטיקה רשות האכיפה והגבייה, רשות האכיפה והגבייה, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 18 באוגוסט 2020.

³² [חוק ההוצאה לפועל \(תיקון מס' 65\), התש"ף-2020](#).

³³ התקנות הרלוונטיות אושרו כהוראת קבע על ידי ועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת ב-18 באוגוסט 2020, ופורסמו ברשומות ב-9 בספטמבר 2020; [תקנות ההוצאה לפועל \(תיקון מס' 2\), התש"ף-2020](#).

³⁴ רפי גולן, מנהל תחום סטטיסטיקה רשות האכיפה והגבייה, רשות האכיפה והגבייה, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 18 באוגוסט 2020.

תיקי מזונות שנפתחו על ידי המוסד לביטוח לאומי:

החל מספטמבר 2014 אחראית ההוצאה לפועל לגביית תיקי המזונות שנפתחו על ידי המוסד לביטוח לאומי, ואכיפת החוב מבוצעת במסלול המזונות.³⁵

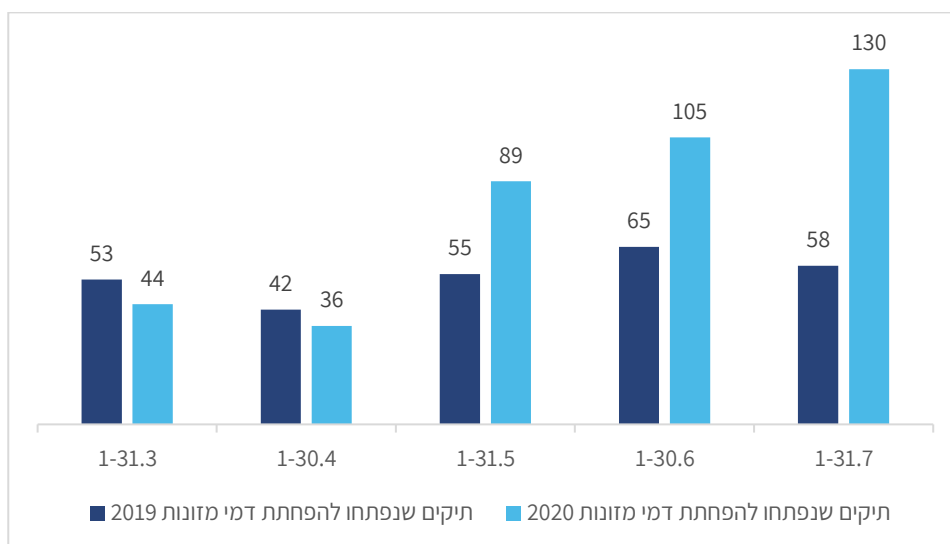
מבירור שערך מרכז המחקר והמידע של הכנסת עלה כי **המוסד לביטוח לאומי לא העביר להוצאה לפועל תיקים לגבייה ממחצית חודש מרץ עד חודש יולי**, כדי להימנע מפתיחת הליכים כנגד חייבים בעת משבר הקורונה.³⁶

4. נתוני הסיוע המשפטי

לשכות הסיוע המשפטי במשרד המשפטים מעניקות ייעוץ וייצוג משפטי בתחומי המשפט האזרחי, ופועלות כדי לאפשר לאנשים מעוטי יכולת כלכלית או מוחלשים חברתית לממש את הזכויות המגיעות להם לפי דין.³⁷ במסגרת זאת, הן מעניקות סיוע בתביעות בתחום המזונות, כולל בכל הקשור להפחתה או ביטול דמי מזונות או להגדלתם.

בתרשימים 6 ו-7 מוצגים נתונים שהועברו למרכז המחקר והמידע של הכנסת על ידי הסיוע המשפטי בדבר תיקים שנפתחו במערך הסיוע המשפטי להפחתת תשלומי מזונות ולהגדלת תשלומי מזונות במהלך מרץ עד יולי 2020, לעומת תקופה המקבילה ב-2019.

תרשים 6: מספר תיקי הפחתת דמי המזונות שנפתחו בסיוע המשפטי, מרץ-יולי 2020 ומרץ-יולי 2019³⁸



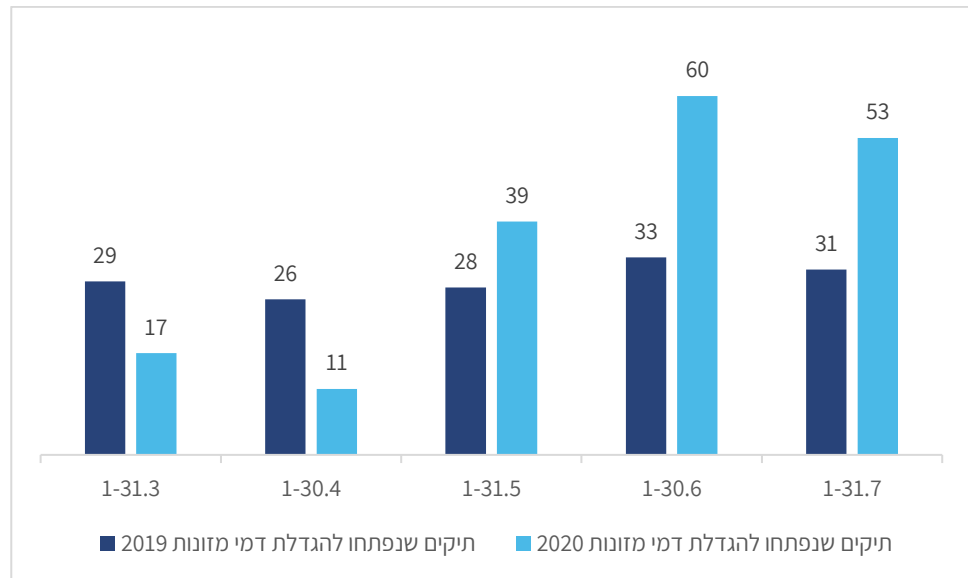
³⁵ [חוק ההוצאה לפועל \(תיקון מס' 42 והוראת שעה\), התשע"ג-2013.](#)

³⁶ חנה פרץ, מנהלת תחום בכירה מזונות, מינהל הגמלאות, המוסד לביטוח לאומי, שיחת טלפון, 19 באוגוסט 2020.

³⁷ הסיוע המשפטי – משרד המשפטים, [דוח סיכום פעילות 2018](#), עמ' 16, 29 במרץ 2020.

³⁸ בת-שבע שרמן-שני, ממונה ארצית מעמד אישי, הנהלת הסיוע המשפטי, משרד המשפטים, נתוני הגדלת/הקטנת מזונות – תקופת קורונה, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 18 באוגוסט 2020.

תרשים 7: מספר תיקי הגדלת דמי מזונות שנפתחו בסיוע המשפטי, מרץ-יולי 2020 ומרץ-יולי 2019³⁹



מספר הפניות שהתקבלו בסיוע המשפטי במהלך מרץ-יולי 2020 בנוגע להפחתה או הגדלה של דמי מזונות גבוה ב-39% ממספרן במהלך מרץ-יולי 2019. להערכת הסיוע המשפטי, עלייה זו נובעת מההחרפה במצב הכלכלי בעקבות המגפה

מהנתונים המוצגים בתרשימים אלה אפשר ללמוד כי **במהלך מרץ-אפריל 2020 נרשמה ירידה במספר הפניות שעסקו בהפחתה או בהגדלה של דמי מזונות** לעומת התקופה המקבילה ב-2019. אולם **החל מחודש מאי (מגבלות הסגר וצמצום פעילות מערכת המשפט הסתיימו במהלך חודש מאי) נרשמה עלייה בפתיחת תיקים אלה, ובמהלך יוני-יולי 2020 מספרם כמעט הוכפל לעומת התקופה המקבילה ב-2019** - הן בנוגע להפחתת דמי המזונות והן בנוגע להגדלתם. למרות הירידה שנרשמה במהלך מרץ-אפריל 2020, **סך הפניות שהתקבלו בסיוע המשפטי להפחתת דמי מזונות או להגדלתם מחודש מרץ ועד לחודש יולי 2020 גבוה ב-39% ממספרם בתקופה המקבילה ב-2019** (584 פניות בחודשים אלה ב-2020, לעומת 420 פניות ב-2019).

במסמך שפורסם על ידי מערך הסיוע המשפטי ביוני 2020 נכתב כי ההחרפה במצב הכלכלי בעקבות משבר הקורונה הביאה לגידול במספר הפניות, והוערך **כי עם הימשכות ההחמרה במצב הכלכלי בעקבות המגפה צפויות להתקבל פניות רבות נוספות בבקשה למזונות זמניים ולייצוג חייבים בהוצאה לפועל בעניין מזונות**.⁴⁰

³⁹ בת-שבע שרמן-שני, ממונה ארצית מעמד אישי, הנהלת הסיוע המשפטי, משרד המשפטים, נתוני הגדלת/הקטנת מזונות - תקופת קורונה, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 18 באוגוסט 2020.

⁴⁰ משרד המשפטים, הסיוע המשפטי, פעילות הסיוע המשפטי בתקופת משבר הקורונה ומבט לעתיד, 30 ביולי 2020, עמ' 4, 2; בית המשפט רשאי לפסוק מזונות זמניים עד לגמר בירור התביעה למזונות; סעיף 10 לחוק התיקון לדיני המשפחה (מזונות), תשי"ט-1959.

5. נתוני בתי הדין השרעיים

כאמור, מרכז המחקר והמידע של הכנסת פנה אל הנהלת בתי המשפט, הנהלת בתי הדין הרבניים והנהלת בתי הדין השרעיים, בבקשה לקבל נתונים בדבר פניות בנושא הפחתה, ביטול או הגדלה של תשלומי מזונות.

מהנהלת בתי המשפט נמסר כי אין באפשרותם להעביר נתונים על תביעות להפחתה או הגדלה של דמי המזונות, אלא רק על מספר התביעות שהוגשו שעניינן הכללי הוא מזונות ומדור (שבהן חלה ירידה של 11% במהלך החודשים מרץ-יולי 2020 לעומת התקופה המקבילה ב-2019).⁴¹ מהנהלת בתי הדין הרבניים לא נמסרו נתונים עד למועד הגשת מסמך זה. על כן, במסמך לא מוצגים נתוני גופים אלה.

לפי נתוני הנהלת בתי הדין השרעיים, מספר התביעות שהוגשו בעניין הפחתה או ביטול של דמי מזונות והגדלתם בתקופה שבין 1 במרץ ל-20 ביולי 2020 היה דומה למספרן במהלך התקופה המקבילה ב-2019 (145 תביעות ב-2019, לעומת 146 ב-2020).⁴²

⁴¹ קובי משמוש, מנהל תחום סטטיסטיקה ומחקר, הנהלת בתי המשפט, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 2 באוגוסט 2020.

⁴² ניבאל חסנין, ממונה, מחלקה משפטית, הנהלת בתי הדין השרעיים, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 26 ביולי 2020.